

Hyvän työn ohjelman sosiaalihuollon työnjakopilotit

Alkukartoituskyselyn raportti
Keski-Suomen hyvinvointialue

Janika Tilli
Sointu Möller
Sivi Talvensola

Järvi-Suomen
SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raportteja 1

Osoite

Viitaniementie 1 A 2
40720 Jyväskylä

<https://www.hyvaks.fi/hyvinvointialue/tutkimus-ja-kehittaminen/jarvi-suomen-sosiaalialan-osaamiskeskus>

Jyväskylä 2025

Järvi-Suomen
SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUS



TIIVISTELMÄ

Tekijä	Janika Tilli, Sointu Möller, Sivi Talvensola
Raportin nimi	Hyvän työn ohjelman sosiaalihuollon työnjakopilotit. Alkukartoituskyselyn raportti Keski-Suomen hyvinvointialue
Kustantaja	Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Vuosi	2025
Sivumäärä	28
Julkaisusarja	Raportteja 1

Tämä raportti esittelee Keski-Suomen hyvinvointialueella toteutetun sosiaalihuollon työnjakopilotin alkukartoituskyselyn tulokset osana valtakunnallista Hyvän työn ohjelmaa (2024–2027). Pilotin tavoitteena on kehittää sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien sekä kuraattorien ja vastaavien kuraattorien työnjakoa ja tehtävärakenteita opiskeluhuollon kuraattoripalvelussa ja lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa.

Kyselyyn vastasi yhteensä 82 sosiaalialan ammattilaista. Tulokset osoittavat, että työn sisältö on vahvasti asiakaslähtöistä ja eettisesti sitoutunutta, mutta rakenteellisesti hajanaista. Työ painottuu yksilökohtaiseen asiakastyöhön, kun taas yhteisöllinen ja rakenteellinen työ jäävät vähäisiksi. Työnjaon epäselvyys, palkkaerot ja rakenteiden puute heikentävät työn sujuvuutta ja vaikuttavat kokemukseen oikeudenmukaisuudesta.

Kuraattoripalvelussa työnjako kuraattorien ja vastaavien kuraattorien välillä koetaan epäselväksi, ja rakenteellinen tuki vaihtelee alueittain. Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työnkuvat ovat osin päällekkäisiä, mutta vastuut ja palkkaus eroavat. Molemmissa palveluissa työntekijät toivovat selkeämpiä rakenteita, parempaa resursointia ja mahdollisuuksia hyödyntää ammatillista osaamistaan täysimääräisesti.

Raportti nostaa esiin tarpeen vahvistaa rakenteellista ja yhteisöllistä työtä, selkeyttää työnjakoa ja rooleja sekä kehittää johtamisen käytäntöjä. Tulokset osoittavat, että Hyvän työn ohjelman tavoitteiden mukaiselle työn kehittämiseksi on tarvetta. Tulokset tarjoavat arvokasta tietoa sosiaalialan työn kehittämiseksi hyvinvointialueilla.

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Kyselyn toteutus ja vastaajajoukko	6
3	Opiskeluhuollon kuraattoripalvelu	8
3.1	Työtehtävien painottuminen	8
3.2	Työnjako ja ammattiroolit	9
3.3	Yhteistyö ja tuki	9
3.4	Yhdyspintatyö lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun kanssa	10
3.5	Ammatillinen osaaminen ja työn vaativuus	10
3.6	Kehittämistarpeet ja eettiset jännitteet	11
3.7	Ammattiryhmien yhtäläisyydet ja erot	11
3.8	Alueelliset erot	13
4	Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelu	14
4.1	Työtehtävien painottuminen	14
4.2	Työnjako ja ammattiroolit	14
4.3	Ammatillinen osaaminen ja sen hyödyntäminen	15
4.4	Työn kuormittavuus, kehittämistarpeet ja jännitteisyys	16
4.5	Ammattiryhmien yhtäläisyydet ja erot	16
4.6	Alueelliset erot	18
5	Opiskeluhuollon kuraattoripalvelun ja lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun erot ja yhtäläisyydet	19
5.1	Yhteiset piirteet palveluiden välillä	19
5.2	Erot palveluiden välillä	20
5.3	Ammattiryhmien vertailu yli palvelurajojen	20
5.4	Yhdyspintatyö	21
5.5	Terveydenhuollollistuminen ja sosiaalialan näkökulman kaventuminen	22
6	Pohdintaa keskeisistä havainnoista	22
6.1	Rakenteellinen ja yhteisöllinen työ	23
6.2	Alueelliset eroavaisuudet ja kokonaisuuden hallinta	24
6.3	Työnjaon epäselvyys ja ammatillinen jännite	25
7	Yhteenveto	25
8	Sosiaalihuollon työnjakopilottien jatko alkukartoituksen jälkeen	27
	Lähdeluettelo	28

1 Johdanto

Keski-Suomen hyvinvointialue on mukana Orpon hallitusohjelmaan liittyvässä Hyvän työn ohjelmassa (2024–2027), joka sisältää lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöpulan helpottamiseksi. Vuonna 2025 ohjelmassa toteutetaan muun muassa sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan työnjakopilotit, joiden tarkoituksena on tukea sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien työnjaon ja tehtävärakenteiden kehittämistä hyvinvointialueilla.

Keski-Suomessa sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien työnjakopilotointi toteutetaan lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa sekä opiskeluhuollon kuraattoripalvelussa. Kummassakin pilotissa on tavoitteena selkeyttää ammattiryhmien keskinäistä työnjakoa huomioiden koulutuksen tuottama osaaminen ja työtehtävät, löytää nykylainsäädännön kehittämistarpeita lainsäädännön uudistamistyöhön sekä vahvistaa työn veto- ja pitovoimaa sekä asiakasturvallisuutta nykyistä tarkoituksenmukaisemmalla työnjaolla. Lisäksi tarkastelussa on kummankin palvelun tehtävänjakoon liittyviä erityiskysymyksiä.

Tämä raportti perustuu alkukartoituskyselyyn, jonka tarkoituksena oli saada kokonaiskuva siitä, miten sosiaalialan työntekijät kokevat työnsä sisällöt, rakenteet ja kehittämistarpeet. Kysely kohdistettiin Keski-Suomen hyvinvointialueella ohjelmassa mukana oleviin sosiaalihuollon palveluihin eli lapsiperheiden varhaisen tuen palveluun sekä opiskeluhuollon kuraattoripalveluun. Näissä palveluissa kysely kohdennettiin sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliohjaajille sekä kuraattoreille ja vastaaville kuraattoreille.

Raportissa tarkastellaan kyselyyn osallistuneita palveluita myös rinnakkain, mikä tarjoaa näkökulman siihen, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroja sosiaalialan eri palvelukokonaisuuksissa esiintyy, ja millaisia rakenteellisia kysymyksiä ne jakavat. Raportin tavoitteena on kuvata työn nykytilaa alkuvuonna 2025 työntekijöiden omista kokemuksista käsin ja tunnistaa niitä työnkuviin ja tehtävänjakoihin liittyviä tekijöitä, jotka tukevat tai estävät työn tavoitteiden saavuttamista. Samalla raportti tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää jatkossa kehittämistoimien suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Raportissa käsitellään alkukartoituskyselyn tuloksia ensin palvelukohtaisesti katkaen luvussa kolme opiskeluhuollon kuraattoripalvelun vastaukset ja sen jälkeen luvussa neljä lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun vastaukset. Tämän jälkeen molempien palveluiden vastauksia verrataan toisiinsa luvussa viisi ja käsitellään niiden yhtäläisyyksiä sekä eroja. Luvussa kuusi tehdään yhteenvetoa kyselyn tuloksista. Pohdinnan tarkoituksena on syventää ymmärrystä tuloksista ja tuoda esiin aineistosta nousevia kehittämis ehdotuksia. Luvussa seitsemän on raportin yhteenveto ja luvussa kahdeksan kuvataan sitä, miten työnjakojen kehittäminen jatkui alkukartoituskyselyn jälkeen. Tulosten analysoinnista ja raportin pääasiallisesta kirjoittamisesta on vastannut YTK Janika Tilli.

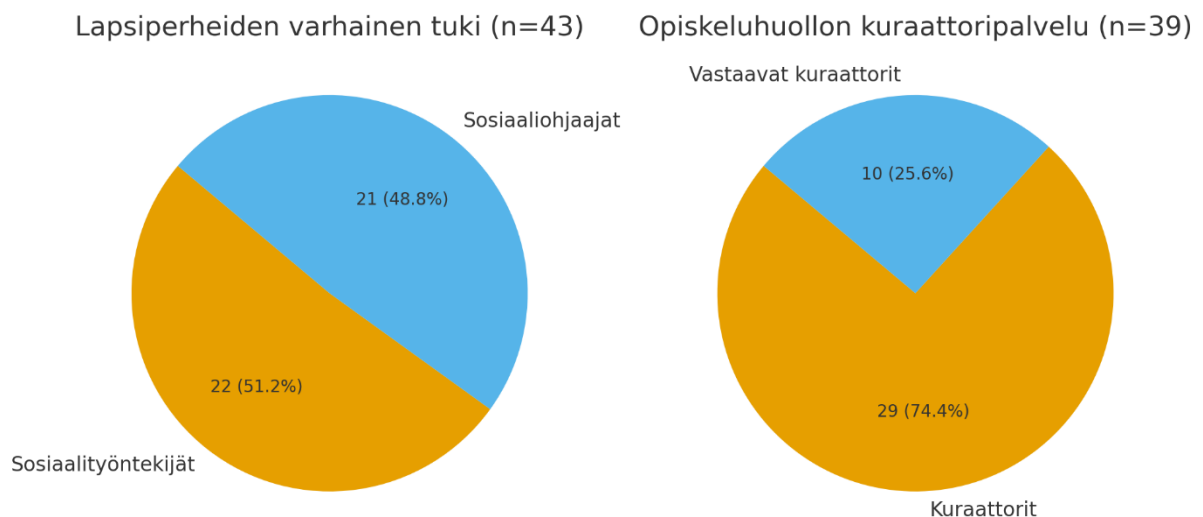
2 Kyselyn toteutus ja vastaajajoukko

Sosiaalihuollon työnjakopilotin alkukartoituskysely toteutettiin helmi–maaliskuussa 2025 sähköisenä Webropol-kyselynä. Se kohdennettiin Keski-Suomen hyvinvointialueen työnjakopiloteissa mukana oleville sosiaalialan ammattilaisille opiskeluhuollon kuraattoripalvelussa ja lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa. Vastaajia oli yhteensä 82 henkilöä. Opiskeluhuollon kuraattoripalvelusta vastasi 39 henkilöä, joista 29 työskenteli kuraattorina ja 10 vastaavana kuraattorina. Kuraattoreista 28:lla oli sosionomin koulutus. Vastaavat kuraattorit olivat kaikki laillistettuja sosiaalityöntekijöitä.

Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelusta vastasi 43 henkilöä, joista 21 työskenteli sosiaaliohjaajana ja 22 sosiaalityöntekijänä. Sosiaaliohjaajista lähes kaikki eli 20 oli koulutukseltaan sosionomeja. Sosiaalityöntekijöistä lähes kaikki eli 20 oli laillistettuja sosiaalityöntekijöitä, kaksi oli sijaispätevää sosiaalityöntekijää.

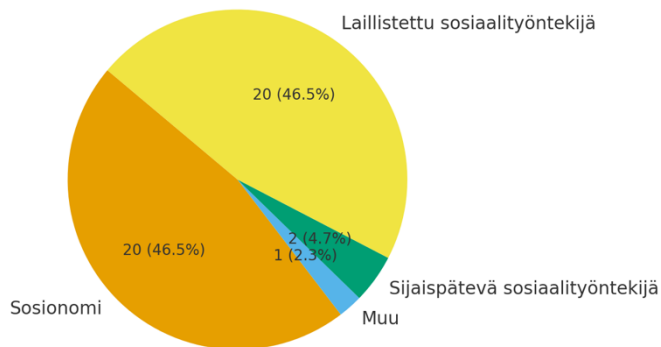
Kuraattoripalvelujen vastausprosentti oli 55 % (kuraattorit 50 %, vastaavat kuraattorit 77 %). Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun vastausprosentti oli 54 % (sosiaaliohjaajat 62 %, sosiaalityöntekijät 49 %).

Kuviosta yksi nähdään vastaajien jakauma palvelukohtaisesti sekä ammattinimikkeittäin. Kuviosta kaksi puolestaan nähdään vastaajien jakauma palveluittain sekä koulutustaustoittain.

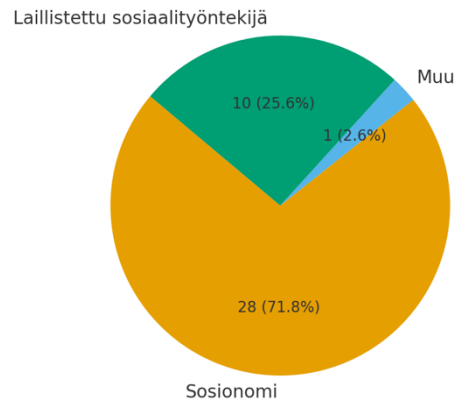


Kuva 1. Vastaajien jakauma palveluittain ja ammattinimikkeittäin (n, %).

Lapsiperheiden varhainen tuki (n=43)



Opiskeluhoollon kuraattoripalvelu (n=39)



Kuva 2. Vastaajien jakauma palveluittain ja koulutustaustoittain (n, %)

Kysely rakentui molemmille palveluille yhteisestä osuudesta sekä kahdesta palvelukohtaisesta osiosta painotuksellisilla eroilla. Yhteisessä osiossa kartoitettiin työn rakenteita, työnjaon ja vastuiden selkeyttä, tukitahoja, työn kuormittavuutta, ammatillisen osaamisen hyödyntämistä sekä rakenteellisen työn toteutumista. Lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka suuri osa työajasta kuluu tehtäviin, joihin ei tarvittaisi sosiaalialan ammattilaista. Vastaajia pyydettiin kuvaamaan myös työnsä keskeisiä kehittämistarpeita. Avoimet kysymykset täydensivät kysyttyjä kysymyksiä ja tarjosivat mahdollisuuden kuvata työn arkea, rakenteellisia haasteita ja työssä onnistumisia.

Opiskeluhoollon kuraattoripalvelun kyselyosiossa keskityttiin opiskeluyhteisöön sijoittuvan työn erityispiirteisiin. Kysymykset käsittelivät muun muassa kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työnjakoa, yhteisöllisen työn rakenteita, yhteistyötä koulun ja opiskeluhoollon muiden toimijoiden kanssa sekä sosiaalialan asiantuntijuuden asemaa moniammatillisessa opiskeluhoollossa.

Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun osiossa painottuivat sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välinen työnjako, viranomaisvastuut, päätöksenteko sekä työn rakenteet ja organisointi eri alueilla. Kyselyssä selvitettiin myös, miten työparityöskentely ja palveluketjut toimivat, miltä taholta työntekijät kokevat saavansa tukea, sekä miten rakenteellinen työ toteutuu osana asiakasprosessia.

Kysely tuotti sekä määrällistä että laadullista aineistoa työn rakenteista ja sisällöistä. Se mahdollistaa sekä palvelukohtaisen tarkastelun että vertailun sosiaalialan työn rakenteellisista ja ammatillisista piirteistä kahdessa erilaisessa toimintaympäristössä.

3 Opiskeluhuollon kuraattoripalvelu

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelua säätelee sosiaalihuollon ja oppilashuollon lainsäädännöt. Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (1287/2013, 7 §) määritetään kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtävistä, kelpoisuuksista sekä palvelun saatavuudesta. Keski-Suomessa opiskeluhuollon kuraattoripalveluja toteutetaan kolmella alueella, keskinen, läntinen ja pohjoinen. Palvelua tuotetaan esi- ja perusopetuksessa sekä toisen asteen oppilaitoksissa kaikille Keski-Suomen kouluille ja oppilaitoksille. Asiakkaiden ikä ja elämäntilanne vaihtelevat alle kouluikäisistä lapsista aikuisiin.

Kuraattoripalvelulle on säädetty oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (1287/2013, 9a§) enimmäismitoitus, jonka mukaan yhtä kuraattoria varten saa olla enintään 670 opiskelijaa. Keski-Suomessa niin kuraattorit kuin vastaavat kuraattorit on laskettu tähän mitoitukseen eli käytännössä molemmat ammattiryhmät tekevät mitoituksen edellyttämää kuraattorin työtä. Vastaavan kuraattorin palvelua ei alkukartoituksen toteutuksen aikana ollut saatavilla kaikissa Keski-Suomen oppilaitoksissa.

Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työnkuvat on hyvinvointialueella laadittu. Niissä on hyödynnetty Koulukuraattorit ry:n suosituksia. Kummankin ammattiryhmän työnkuvaan kuuluu yksilöllinen ja yhteisöllinen opiskeluhoito sekä vastavilla kuraattoreilla lisäksi rakenteellisen työn tehtävät.

3.1 Työtehtävien painottuminen

Kyselyn perusteella työ painottuu vahvasti yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon. Lähes kaikki vastaajat arvioivat käyttävänsä suurimman osan työajastaan tukitapamisiin, yksilöllisten tukitoimien suunnitteluun ja dokumentointiin. Tulokset näyttävät, että yksilötyö selvästi hallitsee tehtäväkenttää, kuten esimerkiksi opiskelijan kanssa tehtävä työ sekä kirjaaminen. Vastauksissa nousee esille myös kokemuspaineesta yksilökohtaiseen työhön.

Kuraattorityön muuttuminen terveydenhuollon suuntaan nousee esille kriittisenä ilmiönä. Osa vastaajista kokee, että työn painopiste on siirtynyt ennaltaehkäisevästä työstä mielenterveyden ja neuropsykiatristen haasteiden tukemiseen. Tämä kaventaa sosiaalialan näkökulmaa ja lisää työn kuormittavuutta.

Yhteisöllinen työ arvioitiin selvästi vähemmän toteutuvaksi kuin yksilökohtainen työ. Yhteisöllisen työn merkitys kuitenkin tunnistetaan ja se nähdään vastausten perusteella tärkeäksi. Kehittämistoiveissa esitetäänkin aikaa ja rakenteita yhteisötason työlle.

Asiantuntijatyö saa kyselyn tuloksissa korkeita arvosanoja. Tämä viittaa siihen, että kyselyn perusteella kuraattoripalvelun työntekijät kokevat toimivansa vahvoina sosiaalihuollon asiantuntijoina opiskeluyhteisössä sekä verkostotyössä.

Rakenteellinen työ jää vähäiselle osuudelle. Vastauksissa on kuvattu, kuinka rakenteellisen työn toteutuminen ja tekemisen mahdollistaminen vaatisivat tosiasiallista rakennetta työnkuvan sisään. Vastauksissa moni piti rakenteellisen työn

toteutumattomuutta sekä eettisesti että ammatillisesti ongelmallisena, sillä rakenteellisen työn puuttuminen heikentää mahdollisuuksia vaikuttaa esimerkiksi palveluiden yhdenvertaisuuteen ja ennaltaehkäisevään tukeen.

3.2 Työnjako ja ammattiroolit

Kyselyaineistosta nousee vahvasti esille kuraattorien ja vastaavien kuraattorien työnjaon epäselvyys. Suuressa osassa avointen kysymysten vastauksista todetaan, ettei tehtäväkuvissa ole käytännössä eroa, vaikka nimike ja palkkaus eroavat.

Epäselvyys työnjaossa näkyy useissa erilaisissa ulottuvuuksissa. Työnjaosta ei ole selkeitä ohjeistuksia, vastaavien kuraattorien rooli ei näy arjen työssä, palkkaerot koetaan epäoikeudenmukaisiksi ja keskustelu työnjaosta kuormittaa työyhteisöä ja heikentää työilmapiiriä. Moni vastaaja kuitenkin näkee työnjaon kehittämisen mahdollisuutena, ei pelkkänä ongelmana. Ehdotuksiksi vastauksissa esitetään konsultatiivisen ja mentoroivan roolin lisäämistä ja sisällyttämistä vastaavien kuraattorien työnkuvaan sekä rakenteellisen työn sitomista osaksi vastaavan kuraattorin työnkuvaa.

Kyselyn vastauksissa nousee esiin vastaavan kuraattorin mitoitukseen ja saatavuuteen liittyviä puutteita. Osassa alueista vastaava kuraattori toimii nimettynä ja säännöllisesti yhteyttä pitävänä rakenteellisena tukena, mutta kaikilla alueilla tämä ei toteudu. Vastaavan kuraattorin palvelun saatavuus ja rooli ovat kuitenkin lakisääteisiä.

Kuraattorit kuvaavat, että vastaavan kuraattorin läsnäolo tukee työnjakoa, ammatillista ohjausta ja rakenteellista koordinointia. Alueilla, joilla vastaava kuraattori puuttuu tai tehtävää ei ole järjestetty, työn tuki ja yhteiset käytännöt jäävät epäyhtenäisiksi, mikä lisää työn kuormittavuutta ja yksilövastuuta.

3.3 Yhteistyö ja tuki

Suurin osa kuraattoreista kertoo saavansa tukea esihenkilöiltä ja kollegoiltaan eli toisilta kuraattoreilta. Harvoissa vastauksissa kuraattorit mainitsivat tukitahokseen vastaavaa kuraattoria. Vastaavat kuraattorit kokevat saavansa vähemmän tukea kokonaisuudessaan kuin kuraattorit.

Yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa kyselyn vastauksissa nousee esille sekä onnistumisia että jännitteitä. Työnjako esimerkiksi koulujen opettajien ja opiskeluhuollon henkilöstön välillä kaipaa edelleen selkeyttämistä. Yhteisöllisyyden, oppilashuollon näkyvyyden ja roolien rajojen kirkastamista pidetään kyselyn perusteella tärkeinä kehittämiskohteina. Monialainen yhteistyö kuvautuuakin sekä voimavarana että haasteena.

3.4 Yhdyspintatyö lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun kanssa

Kyselyssä vastaajat arvioivat yhteistyön varhaisen tuen kanssa osin toimivaksi, mutta epäyhtenäiseksi. Hyvinä käytäntöinä mainitaan alueellinen tuttuus, yhteiset konsultaatiohetket ja yhteydenpito matalalla kynnyksellä esimerkiksi puhelimitse. Samalla vastauksissa korostuvat kehittämistoiveet, joita ovat yhteisten prosessien ja vastuunjaon selkiyttäminen, päällekkäisen työn vähentäminen, tiedonkulun ja lupakäytäntöjen selkiyttäminen ja resurssien lisääminen yhteiseen työhön.

Kuraattorit tekevät yhteistyötä varhaisen tuen palveluiden kanssa, mutta yhteistyön tiiviys vaihtelee alueittain ja yksiköittäin. Useissa vastauksissa yhteistyötä kuvataan henkilöriippuvaiseksi ja se toimii, jos toimijat tuntevat toisensa ja yhteydenpito on luontevaa.

Vastaavat kuraattorit tarkastelevat yhteistyötä rakenteellisesta näkökulmasta ja painottavat, että varhaisen tuen ja opiskeluhoollon yhteistyölle tarvitaan yhteisiä prosesseja ja selkeää roolijakoa. Yhteinen ymmärrys asiakkuuksien yhdyspinoista nähdään tärkeänä, jotta perheiden tuki olisi katkeamatonta ja vastuujako selkeä.

Kokonaisuudessaan yhdyspintatyö toimii parhaiten niillä alueilla, joissa on yhteisiä foorumeita, kuten säännöllisiä verkostopalavereita ja sovitut yhteydenpitokäytännöt.

3.5 Ammatillinen osaaminen ja työn vaativuus

Kuraattorit sekä vastaavat kuraattorit arvioivat osaamisensa hyvin korkeaksi, kun kyselyssä selvitettiin osaamista ja sen hyödyntämistä. Osaamisen vastaavuus koskien ammattiroolia ja kuinka hyvin omaa osaamista voi hyödyntää ammattiroolissaan saavat vastaajien arvioissa keskiarvoksi luvun 8,7 arviointiasteikon ollessa 5–10. Toisaalta samaan aikaan osa kuraattoripalvelun työntekijöistä kokee, että osaamista ei voida käyttää täysimääräisesti johtuen esimerkiksi työn rakenteista, kiireestä tai painopisteistä.

Kuraattoripalvelun vastauksissa eri osaamisalueina korostuvat vuorovaikutus eriikäisten kanssa, yksilötyön ja verkostotyön osaaminen, kriisityö ja systeeminen työote. Rakenteellinen työ puolestaan arvioitiin heikoimmaksi, mikä heijastaa kyselyssä esille tulleen työn yksilökeskeisen luonteen korostumista ja rakenteellisen työn niukkojen resurssien olemassaoloa.

Kuraattorit korostavat ohjauksellista ja menetelmällistä osaamista, kuten neopsy-, ratkaisukeskeistä ja lyhyttherapeuttista työtettä. Vastaavat kuraattorit puolestaan painottavat juridista osaamista ja sosiaalihuollon asiantuntijuutta.

Kyselyn perusteella kuraattorit ja vastaavat kuraattorit arvioivat käyttävänsä keskimäärin 27 % viikoittaisesta työajastaan tehtäviin, joihin ei tarvittaisi sosiaalialan ammattilaista.

3.6 Kehittämistarpeet ja eettiset jännitteet

Kyselyyn annetuissa vastauksissa tulee esille vahva eettinen pohdinta työn rakenteista ja ammatti-identiteetistä. Moni vastaaja kokee työn terveydenhuollollistuneen ja samalla sosiaalialan roolin kaventuneen. Sosiaalihuollon asiantuntijuuden vahvistaminen nähdään tärkeäksi.

Vastaajien kehittämistoiveet painottuvat rakenteellisen ja yhteisöllisen työn vahvistamiseen, työnjaon selkiyttämiseen ja palkkauksen perustelujen selkiyttämiseen, työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen tukemiseen sekä koulutustaustan ja osaamisen näkyväksi tekemiseen ja työn arvostuksen lisäämiseen.

Työntekijät kuvaavat eettisiä jännitteitä, jotka syntyvät tilanteista, joissa työn tavoitteet ja käytettävissä olevat keinot eivät kohtaa. Monet nostavat esiin toiveen, että työn rakenteet tukisivat paremmin sosiaalialan arvoperustaa kuten asiakkaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja ennaltaehkäisyä. Työtä pidetään merkityksellisenä, mutta kuormittavana.

3.7 Ammattiryhmien yhtäläisyydet ja erot

Kyselyaineiston perusteella kuraattorit ja vastaavat kuraattorit muodostavat sisällöllisesti varsin yhtenäisen ammattiryhmän. Koulutustausta, tehtävänimike ja palkkaus luovat ammattiryhmien välille eroja, jotka heijastuvat kokemuksiin työn sisällöstä, rooleista ja arvostuksesta.

Vastauksissaan kuraattorit ja vastaavat kuraattorit jäsentävät omaa asiantuntijuuttaan ja perustehtäväänsä. Kuraattorit kuvaavat työtään ohjaukselliseksi ja asiakastyöhön painottuvaksi, kun taas vastaavien kuraattorien vastaukset korostavat sosiaalityön juridista ja rakenteellista näkökulmaa. Molemmissa ammattiryhmissä on vahva sitoutuminen opiskeluhuollon tehtävään ja yhteinen tavoite on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia.

Vastausten perusteella työn sisällöissä ei nouse esille merkittäviä eroja. Molemmat kertovat käyttävänsä suurimman osan työajastaan yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. Molemmat myös arvioivat yksilötyön painottuvan ja yhteisöllisen työn toteutuvan vain osittain.

Vastaavat kuraattorit painottavat vastauksissaan rakenteellista työtä ja sosiaalihuollon asiantuntijuuden merkitystä ja toivovat siihen lisää resurssointia. Kuraattorit puolestaan korostavat arjen työn kuormittavuutta ja toivovat rakenteita, jotka mahdollistaisivat yhteisöllisen työn tekemisen. Molemmat ammattiryhmät tunnistavat rakenteellisen työn tärkeyden, mutta sen toteuttaminen käytännössä jää vähäiseksi.

Aineiston perusteella työnjako kuraattorien ja vastaavien kuraattorien välillä koetaan epäselväksi. Suurin osa vastaajista toteaa, ettei työn sisällöissä ole käytännössä eroa, vaikka nimikkeet ja palkkaus eroavat. Kuraattorit kokevat tilanteen usein epäoikeudenmukaiseksi ja toivovat selkeitä perusteita palkkaeroille. Vastaavat kuraattorit tunnistavat saman ongelman, mutta tarkastelevat sitä rakenteellisena kysymyksenä, joka liittyy työnkuvien ja sosiaalityön asiantuntijarooliin.

määrittelyyn. Vastaavien kuraattorien vastauksissa näkyy toive saada tehdä rakenteellista työtä ja siihen toivotaan määriteltävän aikaa ja vastuuta.

Moni vastaaja toivoo työnjaon selkiyttämistä siten, että vastaavilla kuraattoreilla olisi mahdollisuus keskittyä kehittämis- ja konsultatiivisiin tehtäviin ja kuraattoreilla puolestaan vahvempi rooli yhteisöllisessä ja ohjauksellisessa työssä. Kyselyn toteuttamisaikana molemmat ammattiryhmät vaikuttavat tekevän pääosin samaa työtä, mikä on aiheuttanut jännitteitä ja epäselvyyttä työnjaon tarkoituksesta.

Ammatillisen osaamisen erot ovat enemmän painotuksellisia kuin laadullisia. Kuraattorit korostavat ohjauksellista osaamista, vuorovaikutustaitoja ja käytännön työmenetelmiä, kuten nepsyvalmennusta, ratkaisukeskeistä ja lyhytterapeuttista työtettä. Vastaavat kuraattorit taas painottavat sosiaalihuollon lainsäädännön tuntemusta, kriisityön osaamista ja rakenteellista asiantuntijuutta.

Molemmat ryhmät arvioivat osaamisensa vahvaksi, mutta osaamisen hyödyntämisessä on eroja. Vastaavat kuraattorit kokevat, etteivät pysty hyödyntämään omaa asiantuntijuuttaan täysimääräisesti rakenteiden ja resurssien puutteiden vuoksi. Kuraattorit puolestaan kokevat, että heidän käytännönläheinen osaamisensa jää vähemmälle arvostukselle.

Työ koetaan kuormittavaksi molemmissa ryhmissä. Kuraattorit painottavat arjen työn määrää, yksin työskentelyä ja palautumisen haasteita. Vastaavat kuraattorit kuvaavat kuormitusta enemmän eettisenä ja rakenteellisenä, kuten ristiriitana koulutuksen, vastuiden ja todellisen työn sisällön välillä.

Kuraattorit saavat vastausten perusteella eniten tukea toisilta kuraattoreilta ja esihenkilöiltä, kun taas vastaavien kuraattorien tukiverkostot ovat usein heikommin jäsentyneet. Kuraattorit eivät maininneet vastauksissa, että kokisivat vastaavat kuraattorit tahoksi, jolta saavat tukea. Tämäkin kertoo roolien rakenteellisesta keskenäisyydestä ja siitä, ettei vastaavaa kuraattoria tunnisteta sosiaalityön erityisosaajana ja tukitahona laajasti.

Kyselyaineiston perusteella kyseessä olevien ammattiryhmien välillä on enemmän yhteistä kuin erottavaa. Molemmat kertovat samoista kehittämistoiveista, joita ovat työnjaon ja palkkauksen selkiyttäminen, rakenteellisen ja yhteisöllisen työn vahvistaminen, ammatillisen osaamisen näkyväksi tekeminen ja työhyvinvoinnin ja tuen rakenteiden parantaminen.

Kuraattorit lähestyvät kehittämistä työn arjen ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, kun taas vastaavat kuraattorit tarkastelevat kehittämistä sosiaalihuollon rakenteiden ja asiantuntijuuden vahvistamisen kautta.

Kokonaisuutena vastausten perusteella kuraattorien ja vastaavien kuraattorien työn sisällöt ovat pitkälti yhtenevät, mutta ammatilliset painotukset ja koulustaustat erottavat ryhmiä. Kuraattorit edustavat sosiaalialan käytännönläheistä ja ohjauksellista työtettä, kun taas vastaavat kuraattorit asemoituvat rakenteellisen ja juridisen asiantuntijuuden kentälle.

Työnjaon epäselvyys ja palkkaerot muodostavat keskeisen jännitteen, joka heijastuu kokemukseen työn arvostuksesta ja oikeudenmukaisuudesta. Kuitenkin molemmilla ryhmillä on yhteinen tavoite kehittää opiskeluhuollon sosiaalityötä kohti selkeämmin määriteltä, rakenteellisesti tuettua ja eettisesti kestävä toiminnan suuntaan.

3.8 Alueelliset erot

Kyselyn vastaukset osoittavat, että työn rakenteet ja työnjako vaihtelevat merkittävästi hyvinvointialueen eri osissa. Vaikka kuraattorien perustehtävä on kaikkialla samankaltainen, työn organisointi, johtaminen ja työn painotukset muodostavat alueittain erilaisia kokonaisuuksia. Eroja selittävät ennen kaikkea rakenteiden vaikiintuneisuuden aste ja esihenkilötyön tuki.

Keskisellä alueella rakenteet näyttäytyvät muita alueita vahvempina. Työnjako kuraattorien ja vastaavien kuraattorien välillä on kirjattu ja työntekijöillä on säännöllisiä foorumeita yhteiseen keskusteluun. Rakenteellinen ja yhteisöllinen työ ovat keskimääräistä yleisempiä, ja työntekijät osallistuvat aktiivisemmin opiskelu- huollon kehittämiseen.

Vastaavan kuraattorin palvelun saatavuudessa on alueellisia eroja. Joillakin alueilla vastaava kuraattori toimii säännöllisenä rakenteellisenä tukena ja yhteyshenkilönä, kun taas toisilla alueilla tehtävää ei ole nimetty tai se on jaettu muiden hallinnollisten tehtävien ohella. Tämä näkyy työn koordinoinnin ja johtamisen eriytymisenä. Siellä missä vastaava kuraattori on käytettävissä, työnjako on selkeämpi ja rakenteet tukevat ammatillista työtä paremmin. Vastaavan kuraattorin puuttuminen puolestaan heikentää työn tuen jatkuvuutta ja rakenteellista yhtenäisyyttä opiskelu- huollon kokonaisuudessa.

Pohjoisella alueella työnkuvat vaihtelevat huomattavasti, ja moni kuvaa työskentelevänsä yksin laajalla vastuualueella. Vastaavan kuraattorin tuki tai alueellinen koordinaatio puuttuu monin paikoin, mikä lisää työn itsenäisyyttä, mutta myös kuormittavuutta. Verkostotyö ja yhteydenpito lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun kanssa korostuvat, mutta yhteisiä rakenteita työn tueksi on vähemmän.

Läntisellä alueella esiin nousee eniten jännite työnjaon ja palkkauksen välillä. Monet vastaajat kokevat, että kuraattorit ja vastaavat kuraattorit tekevät käytännössä samaa työtä eri palkalla. Tämä aiheuttaa epätasapainon ja kokemuksen rakenteellisesta epäoikeudenmukaisuudesta. Yhteisöllinen työ on tällä alueella vähäisintä, ja työntekijät kuvaavat työnkuvaa yksilökeskeiseksi sekä resursseja rajallisiksi.

Kaikilla alueilla näkyy kuitenkin työntekijöiden vahva sitoutuminen työhön, joskaan rakenteellinen tuki ei ole yhdenmukainen. Kuraattoripalvelun työntekijät kantavat laajaa vastuuta, usein itsenäisesti, ja toivovat selkeämpiä rakenteita työn tueksi.

4 Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelu

4.1 Työtehtävien painottuminen

Kyselyaineiston perusteella lapsiperheiden varhaisen tuen palvelu painottuu vahvasti asiakasprosessien johtamiseen, palvelutarpeen arviointiin ja omatyöntekijänä toimimiseen. Molemmat ammattiryhmät, sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat, arvioivat nämä keskeisiksi tehtäviksi. Lapsiperheiden varhaisen tuen palveluun kuuluu palvelutarpeen arviointi ja perhesosiaalityö. Tätä kokonaisuutta tehdään yhdennettynä työnä kaikilla muilla alueilla paitsi keskisellä alueella.

Yksilö- ja perhekohtainen työ muodostaa työn ytimen. Asiakastyön eri osa-alueet kuten lapsen ja perheen tilanteen arviointi, tukitoimien suunnittelu ja verkostotyö arvioitiin erittäin keskeisiksi. Moniammatillinen yhteistyö sekä perheen kokonaistilanteen hahmottaminen nousivat tärkeiksi osa-alueiksi.

Rakenteellinen työ puolestaan arvioitiin kyselyn vastausten perusteella vähiten toteutuvaksi. Moni vastaaja kuvasi, että sosiaalista raportointia ja rakenteellisia havaintoja tehdään vähän, koska aikaa ja rakenteita rakenteellisen työn tekemiselle ei ole.

Työn kehittämistä koskeissa vastauksissa painottuu tarve vahvistaa lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun roolia ennaltaehkäisevänä ja matalan kynnyksen palveluna. Useat vastaajat toivovat, että työn painopiste siirtyisi selvemmin varhaisempaan vaiheeseen ennen lastensuojelun asiakkuutta.

4.2 Työnjako ja ammattiroolit

Työnjakoa sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden välillä tarkasteltiin useista näkökulmista kuten päätöksenteon vastuista, asiakasprosessien hallinnasta, verkostotyöstä ja rakenteellisesta työstä.

Päätöksenteossa työnjako vaikuttaisi olevan pääosin selkeä. Noin 75 % vastaajista kokee, että sosiaalityöntekijä vastaa päätöksenteosta ja palveluiden myöntämisestä. Myös erityisen tuen tarpeen asiakkaiden kohdalla työnjako koetaan lähes aina selkeäksi, sillä erityisen tuen tarpeen asiakkaat kuuluvat sosiaalityöntekijän vastuulle.

Sen sijaan palvelutarpeen arvioinnissa ja asiakasprosessien ohjauksessa työnjako koetaan epäselvemmäksi. Noin puolet vastaajista kertoo, että tehtävät sovitaan tapauskohtaisesti työparin kesken. Esimerkiksi tämän vuoksi työn sisältö ja vastuut vaihtelevat yksiköittäin ja alueittain.

Moniammatillisessa yhteistyössä ja rakenteellisessa työssä työnjaon epäselvyys korostuu. Vain noin 40 % vastaajista kokee työnjaon selkeäksi näillä osa-alueilla.

Avoimissa vastauksissa toistuu havainto siitä, että sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työnkuvat ovat lähellä toisiaan, vaikka palkkaus ja vastuu eroavat. Tämä aiheuttaa kokemuksia epätasa-arvosta ja kuormituksesta.

Sosiaalityöntekijät tuovat vastauksissa esille huolen siitä, että sosiaaliohjaajat joutuvat ajoittain hoitamaan kokonaisiasiakasprosesseja sosiaalityöntekijöiden poissaolon ja sosiaalityöntekijöiden resurssipulan vuoksi. Sosiaaliohjaajat puolestaan kokevat, että he kantavat merkittävää vastuuta ilman vastaavaa tunnustusta.

Yhteinen näkemys ammattiryhmien kesken on, että työnjaon tulisi perustua selkeisiin toimenkuviin ja yhteiseen ymmärrykseen vastuista, ei yksittäisiin sopimuksiin, jotka on sovittu työparikohtaisesti.

4.3 Ammatillinen osaaminen ja sen hyödyntäminen

Molemmat ammattiryhmät arvioivat osaamisensa korkeaksi. Osaamisen vastavuus työn vaatimukseen sai keskiarvon 8,5/10 ja osaamisen hyödyntäminen 8,7/10.

Sosiaalityöntekijät korostavat juridista ja rakenteellista osaamista, lainsäädännön soveltamista ja kokonaisprosessien hallintaa, kun taas sosiaaliohjaajat painottavat käytännön menetelmäosaamista, arjen tukemista ja vuorovaikutuksellista työtettä. Molemmat kokevat, että työn rakenteet ja kiire estävät osaamisen täysimääräisen hyödyntämisen. Sosiaaliohjaajat kuvaavat vastauksissaan osaamisensa jäävän näkymättömäksi. Tämä tulee heidän kokemuksissaan esiin esimerkiksi siinä, ettei heidän osaamistaan aina tunnisteta tai että heidän työtään pidetään avustavana, vaikka se vaatiikin laajaa ammatillista osaamista. He kokevat, että osaaminen jää hyödyntämättä myös siksi, että työtehtävät määräytyvät sen mukaan, miten sosiaalityöntekijät ehtivät niitä siirtämään. Sosiaaliohjaajilla on kokemusta siitä, että heidän työnsä tuloksia on vaikea osoittaa, koska he tekevät työhseen paljon kohtaamista ja tukemista arjessa, mitä ei samalla tavalla kirjata kuin päätöksiä. Sosiaalityöntekijöiden kokemuksissa nousee esille hallinnollisten töiden suuri osuus. Hallinnollinen työ on aineiston pohjalta sitä työtä, joka liittyy muun muassa päätöksentekoon ja sen valmisteluun, päätösten oikeellisuuden varmistamiseen, prosessien hallintaan ja viranomaisvastuuseen. Siihen sisältyy erilaista raportointia, tilastointia ja seuranta sekä palveluiden vaikutusten arviointia viranomaisvelvoitteiden mukaisesti. Hallinnollisesta työstä kerrottaessa sillä viitataan myös toimistotöihin. Sosiaalityöntekijät kokevat hallinnolliseksi työksi mieltämänsä työn vievän paljon aikaa ja tilaa varsinaiselta asiakastyöltä. Jatkossa, kun raportissa käytetään käsitettä hallinnollinen työ, viitataan edellä olevaan käsitteen avaukseen.

Lapsiperheiden palveluiden varhaisen tuen työntekijät arvioivat käyttävänsä viikoittaisesta työajastaan keskimäärin 14 % tehtäviin, joihin ei tarvittaisi sosiaalialan ammattilaista. Tällaisina tehtävinä lueteltiin muun muassa erilaiset toimistotyöt, postitus, asiakirjapyyntö, tulostamiset, laitteisiin liittyvät huollot ja keskitetyn puhelinneuvontanumeron puuttuessa puhelinneuvonta tilanteissa, jotka eivät omaan työhön kuuluisi. Työntekijät toivat esille, että tämä vie aikaa asiakastyöltä ja aiheuttaa kokemuksen ammatillisen osaamisen alikäytöstä.

Aineiston perusteella lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun työntekijät kokevat, että heidän ammatillista osaamistaan ei hyödynnetä täysimääräisesti. Työn sisältö painottuu hallinnollisiin ja asiakirjatyön velvoitteisiin, mikä jättää vähemmän aikaa asiakastyölle ja rakenteelliselle kehittämiselle.

4.4 Työn kuormittavuus, kehittämistarpeet ja jännitteisyys

Työ koetaan kuormittavaksi ja suurimmat haasteet liittyvät asiakasmäärien kasvuun, hallinnollisiin tehtäviin ja jatkuviin muutoksiin. Eettinen kuormitus ja työn sirpaleisuus nousevat toistuvina teemoina esille kyselyn vastauksissa. Osassa vastauksia kuvataan, että työn iso stressitekijä on eettinen kuormittavuus sekä toistuvat muutokset, jotka vievät aikaa perustyöltä.

Sosiaalityöntekijät kuvaavat kuormitusta päätösvastuusta ja viranomaisroolin paineista. Sosiaaliohjaajat puolestaan kokevat kuormitusta laaja-alaisista tehtävistä ja tilanteista, joissa vastuu ylittää heidän virka-asemansa rajat.

Molemmat ammattiryhmät kuvaavat kehittämistoiveita hyvin samansuuntaisesti. Kehittämistoiveina nousee esiin työnkuvien ja palkkauksen selkiyttäminen, resursien ja työhyvinvoinnin vahvistaminen, yhteisen työparimallin ja yhteistyörakenteiden vakiinnuttaminen, lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun ennaltaehkäisevän roolin vahvistaminen ja johtamisen sekä esihenkilötyön kehittäminen. Monet vastaajat kokevat eettistä stressiä tilanteissa, joissa työn tavoitteet ja käytettävissä olevat resurssit eivät kohtaa. Työntekijät toivovat selkeämpiä rakenteita, parempaa resursointia ja tukea esihenkilöiltä.

Kyselyn vastaukset osoittavat, että sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työnkuvat ovat osittain päällekkäisiä, mutta painotuksiltaan eriytyneitä. Sosiaalityöntekijöillä korostuu juridinen vastuu ja asiakasprosessien kokonaisjohtaminen, kun taas sosiaaliohjaajilla korostuu perheiden arjen tukeminen, vuorovaikutustyö ja palvelujen käytännön koordinointi.

Työnjaon epäselvyys ja palkkaerot muodostavat keskeisen jännitteen, joka heijastuu kokemukseen työn epäoikeudenmukaisuudesta. Samalla kyselyaineisto kertoo vahvasta yhteisestä arvopohjasta. Molemmat ammattiryhmät jakavat saman tavoitteen tukea perheitä mahdollisimman varhain ja ennaltaehkäisevästi. Vastauksissa näkyy myös kokemus siitä, että kumpakin ammattiryhmää tarvitaan ja työparityö nähdään niin asiakkaiden kuin työntekijöiden etuna.

4.5 Ammattiryhmien yhtäläisyydet ja erot

Vastausten perusteella työnjako on muodollisesti olemassa, mutta käytännössä se määrittyy tilannekohtaisesti työparin kesken. Päätöksenteossa työnjako koetaan selkeimmäksi ja sen kuuluvan sosiaalityöntekijälle. Palvelutarpeen arviointi ja yhteydenottoja koskeva työnjako näyttäytyy sen sijaan molemmille ammattiryhmille epäselvänä. Eniten epäselvyys korostuu koskien rakenteellista sekä moniammatillista työtä.

Vastauksissa moni kuvaa tilanteen olevan yksiköissä sellainen, jossa sosiaaliohjaajat hoitavat osan sosiaalityöntekijöille kuuluvista töistä resurssisyistä. Tämä tilanne koetaan eettisesti ja ammatillisesti ristiriitaiseksi.

Sosiaalityöntekijät korostavat juridista vastuuta ja ammatillista kokonaisvastuuta prosesseista, kun taas sosiaaliohjaajat painottavat työn laaja-alaisuutta ja käytännön toteuttamisen vastuuta. Molemmat ryhmät peräänkuuluttavat työnkuvien selkiyttämistä, jotta tehtävät vastaisivat koulutusta, palkkausta ja vastuuta.

Molemmat ammattiryhmät arvioivat osaamisensa olevan vahvaa sekä työn vastaavan omaa osaamista ja asiantuntijuutta. Sosiaalityöntekijöillä painottuvat pohjakoulutuksen ja erikoistumiskoulutuksen tuottama juridinen ja arviointiosaaminen. Sosiaaliohjaajilla osaaminen rakentuu vahvemmin työ- ja elämäkokemuksesta, vuorovaikutustaidoista ja menetelmäosaamisesta.

Sosiaalityöntekijöiden osaaminen suuntautuu kokonaisprosessien hallintaan, palveluiden vaikuttavuuden arviointiin ja päätöksentekoon. Sosiaaliohjaajat tuovat työhön käytännön menetelmällisen osaamisen, kuten nepsy-, ratkaisukeskeisen ja dialogisen työotteen, sekä kyvyn rakentaa luottamuksellisia asiakassuhteita. Vastauksissa oli kuvattu, kuinka sosiaalityöntekijä on prosessin johtaja ja sosiaaliohjaaja puolestaan kohtaaja ja kuinka molempien työpanosta tarvitaan.

Kumpikin ammattiryhmä kokee, ettei omaa osaamista voi hyödyntää täysimääräisesti, koska kiire ja hallinnollinen työ kaventavat aikaa perustehtäviltä. Tämä näkyy erityisesti sosiaalityöntekijöiden vastauksissa, joissa useat kuvaavat hallinnollisen työn vievän tilaa asiakaskohtaamisilta.

Työn kuormittavuus koetaan korkeana molemmissa ammattiryhmissä, mutta sen luonne vaihtelee. Sosiaalityöntekijät kokevat kuormitusta päätösvastuusta, jatkuvasta muutospaineesta ja viranomaisvastuun raskaudesta. Sosiaaliohjaajat puolestaan kokevat kuormitusta työmäärästä ja siitä, että vastuu on kokemusten mukaan laajempi kuin mitä virka-asema ja palkkaus huomioivat.

Palkkaero nähdään kyselyn vastauksissa keskeisenä epäoikeudenmukaisuuden lähteenä. Molemmat ammattiryhmät toivovat, että palkka vastaisi työn vaativuutta ja että työnkuvat määriteltäisiin läpinäkyvästi. Osa sosiaalityöntekijöistä näkee, että koulutustaso ja juridinen vastuu oikeuttavat palkkaeron, mutta se tulisi näkyä myös selkeämpinä sisältöeroina työnkuissa.

Sekä sosiaalityöntekijät että sosiaaliohjaajat pitävät työparityötä keskeisenä työn rakenteena ja asiakkaan edun kannalta parhaana mallina. Toimiva työparityö luo turvaa, mahdollistaa osaamisen jakamisen ja parantaa työn laatua. Monissa vastauksissa kuitenkin kuvataan, että työparityö ei toteudu systemaattisesti ja että sen käytännöt vaihtelevat alueittain. Molemmat ryhmät toivovat, että työparityö ja työnjaon linjaukset kirjattaisiin selkeästi palvelukokonaisuuden ohjeistuksiin.

Kyselyn vastauksista nousee esille yhteisiä kehittämistarpeita, joita ovat työnjaon ja roolien selkiyttäminen koulutusta ja vastuuta vastaaviksi, palkkauksen ja tehtävien vaativuuden vastaavuuden parantaminen, työparityön rakenteiden vahvistaminen ja riittävien resurssien turvaaminen, rakenteellisen työn ja sosiaalisen

raportoinnin vahvistaminen sekä työhyvinvoinnin ja esihenkilötyön kehittäminen. Sekä sosiaalityöntekijät että sosiaaliohjaajat ilmaisevat vahvan ammatillisen sitoutumisen ja kehittämishalukkuuden.

Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työn sisällöt ja tavoitteet ovat aineiston perusteella pitkälti yhteiset, mutta rakenteet ja vastuut erottavat niitä toisistaan. Sosiaalityöntekijöiden juridinen ja rakenteellinen vastuu on selkeä, kun taas sosiaaliohjaajat toimivat käytännön työn ja perheiden arjen tukena. Työnjako ei kuitenkaan toteudu kaikilta osin johdonmukaisesti, mikä heikentää työn sujuvuutta ja vaikuttaa kokemukseen oikeudenmukaisuudesta.

Kyselyaineisto korostaa, että kummatkin ammattiryhmät ovat välttämättömiä varhaisen tuen toteuttamisessa. Työn kehittämisen kannalta keskeistä on työnkuvien ja vastuiden selkeyttäminen, palkkausjärjestelmän läpinäkyvyys sekä yhteisten toimintamallien vahvistaminen.

Molempien ammattiryhmien asiantuntijuus täydentää toisiaan. Sosiaalityöntekijöiden rakenteellinen ja juridinen osaaminen ja sosiaaliohjaajien menetelmällinen ja vuorovaikutuksellinen asiantuntijuus muodostavat lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun kokonaisuuden, joka tukee lapsia ja perheitä kokonaisvaltaisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla.

4.6 Alueelliset erot

Kyselyn vastaukset osoittavat, että lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun työnjako ja rakenteet vaihtelevat huomattavasti hyvinvointialueen eri osissa. Työn organisointi ja johtamisen rakenteet eivät muodosta vielä yhtenäistä kokonaisuutta, vaan alueelliset käytännöt ja resurssit eroavat toisistaan.

Keskisellä alueella työnjako sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välillä on vakiintunein. Työn vastuut on kirjattu ja niitä seurataan säännöllisesti, mikä tukee työn sujuvuutta ja vahvistaa yhteisiä toimintatapoja. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on säännöllistä ja rakenteellista, ja esihenkilötyö koetaan pääosin tukeväksi. Keskinen alue eroaa muista alueista myös sen osalta, että palvelutarpeen arviointi ja perhesosiaalityö on eriytetty toisistaan.

Pohjoisella alueella työnjako vaihtelee paljon ja riippuu osin työparien omista sopimuksista. Työtä tehdään usein itsenäisesti, ja työnjakoa ohjaavat arjen käytännöt enemmän kuin kirjalliset linjaukset. Tämä koetaan toisaalta joustavaksi, mutta samalla epävarmuutta aiheuttavaksi. Moni vastaaja kuvaa, että kokonaisvastuu työn koordinoinnista on epäselvä, ja yhteisiä rakenteita työn tueksi kaivataan.

Läntisellä alueella työnkuvien ja toimintatapojen vaihtelu on suurinta. Johtamisen rakenteet eivät ole vielä vakiintuneet, ja työnjakoa joudutaan määrittelemään tapauskohtaisesti. Osa työntekijöistä kokee, että työn rajat ovat hämärtyneet ja hallinnollinen vastuu on kasautunut sosiaalityöntekijöille, kun taas sosiaaliohjaajien rooli jää epäselväksi. Samalla yhteisöllinen ja ennaltaehkäisevä työ jää vähäiseksi.

Itäisellä alueella työnjako sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välillä on pääosin selkeä, mutta laajat vastualueet ja niukat resurssit lisäävät kuormitusta.

Kehittämis- ja rakenteellinen työ jäävät vähäiseksi, ja toiminta on monin paikoin riippuvaista yksittäisten työntekijöiden ratkaisuista. Avoimissa vastauksissa kuvataan epävarmuutta ohjeistusten tulkinnasta sekä toiveita yhteisemmistä linjauksista ja rakenteista, jotka tukisivat työn yhdenvertaisuutta ja suunnitelmallisuutta.

Kaikilla alueilla työntekijät toivovat yhteisiä rakenteita ja selkeämpiä linjauksia. Työn sisältö ja tavoitteet ovat samansuuntaiset, mutta niiden toteutuminen riippuu alueen rakenteellisesta tuesta ja johtamiskäytännöistä.

5 Opiskeluhuollon kuraattoripalvelun ja lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun erot ja yhtäläisyydet

5.1 Yhteiset piirteet palveluiden välillä

Sekä opiskeluhuollon kuraattoripalvelun että lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun vastaukset kuvaavat sosiaalialan työtä, joka on vahvasti asiakaslähtöistä, eettisesti kuormittavaa sekä rakenteellisesti jäsentymätöntä. Työntekijät molemmissa palveluissa tunnistavat samat keskeiset teemat, jotka toistuvat palvelurajoista riippumatta.

Ensinnäkin yksilö- ja perhekeskeinen työ hallitsee tehtävää. Kuraattoripalvelun työntekijät ja lapsiperheiden varhaisen tuen työntekijät kuvaavat, että suurin osa työajasta kuluu asiakaskohtaamisiin, tukitoimien suunnitteluun ja dokumentointiin. Ennaltaehkäisevä ja yhteisöllinen työ jäävät vähäisiksi, vaikka niiden merkitys tiedostetaan ja niiden vahvistamista toivotaan. Työn painottuminen yksilötyöhön koetaan ristiriitaisena erityisesti Hyvän työn ohjelman tavoitteiden (STM, 2025) näkökulmasta, jotka korostavat yhteisöllisyyttä ja rakenteellista vaikuttamista.

Toiseksi rakenteellinen työ jää vähäiseksi molemmissa palveluissa. Työntekijät pitävät rakenteellista työtä olennaisena osana sosiaalialan ammattiroolia, mutta käytännössä sen toteuttaminen jää muiden tehtävien jalkoihin. Sekä kuraattoreiden että sosiaaliohjaajien vastauksissa näkyy toive rakenteellisesta työstä ja kuraattoreilla yhteisöllisestä työstä, johon olisi aidosti varattu aikaa ja rakenteita. Vastaavat kuraattorit ja sosiaalityöntekijät puolestaan näkevät rakenteellisen työn velvoitteena ja vastuuna, joka ei kuitenkaan toteudu ilman organisatorista tukea.

Kolmanneksi työnjaon epäselvyys ja palkkaerot heijastuvat työhyvinvointiin ja ammatilliseen identiteettiin. Molemmissa palveluissa esiintyy jännite nimikkeiden, koulutustaustan ja työn sisällön välillä. Kuraattorien ja vastaavien kuraattorien sekä sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden työnkuvat ovat monin osin samankaltaiset, vaikka vastuu, virka-asema ja palkkaus eroavat. Tämä aiheuttaa kokemuksia epätasa-arvosta ja arvostuksen puutteesta.

Yhdistävänä asiana on kuitenkin vahva ammatillinen sitoutuminen ja halu kehittää sosiaalialan työtä. Työntekijät ovat motivoituneita, osaavia ja kokevat työnsä

merkitykselliseksi, vaikka rakenteet ja roolit koetaan ajoittain kuormittaviksi ja epäselviksi.

5.2 Erot palveluiden välillä

Vaikka opiskeluhuollon kuraattoripalvelu ja lapsiperheiden varhaisen tuen palvelu jakavat monia samankaltaisia rakenteellisia piirteitä, niiden toimintaympäristö ja työn painotukset eroavat. Kuraattoripalvelu siirtyi osaksi sosiaalipalveluita hyvinvointialueuudistuksen myötä ja toimii opiskeluyhteisössä sosiaalipalvelun ja sivistystoimen yhdyspinnalla. Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelu on enemmän sosiaalihuoltosektorin sisällä. Sosiaalihuoltolain lisäksi kuraattoripalveluun vaikuttaa myös oppilashuoltolaki. Erot näkyvät työn hallinnollisissa rakenteissa ja siinä, miten työn tavoitteet konkretisoituvat arjessa.

Kuraattoripalvelussa sosiaalialan asiantuntijuus on integroitunut oppilaitosyhteisöön, mutta sen näkyvyys ja asema jäävät välillä sivistystoimen ja terveydenhuollon painotusten varjoon. Varhaisen tuen työssä sosiaalihuollon rakenne on vahvempi, mutta sen sisäinen työnjako ja resurssit kaipaavat johdonmukaisuutta.

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelun työntekijät arvioivat käyttävänsä muihin kuin sosiaalialan työtehtäviin 27 % viikoittaisesta työajastaan, kun arvio lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun työntekijöillä on 14 %. Molemmissa palveluissa työntekijät kuvaavat näiden työtehtävien vievän aikaa asiakastyöltä.

5.3 Ammattiryhmien vertailu yli palvelurajojen

Vastaavia kuraattoreita ja sosiaalityöntekijöitä yhdistää rakenteellinen ja juridinen asiantuntijuus sekä vastuu palvelujen kokonaisuudesta. Molemmat tunnistavat työssään sosiaalihuollon asiantuntijan roolin ja kantavat hallinnollista sekä eettistä vastuuta työn suuntaamisesta. Yhteistä on myös kokemus rakenteellisen työn puuttumisesta ja siitä, että asiantuntijarooli jää usein hallinnollisen työn ja kiireen varjoon.

Molemmat ryhmät toivovat, että heidän osaamistaan hyödynnettäisiin vahvemmin kehittämis- ja konsultatiivisissa tehtävissä. Sekä vastaavat kuraattorit että sosiaalityöntekijät tunnistavat tarvetta työnjaon ja rakenteiden selkeyttämiseen, jotta he voisivat toimia sosiaalihuollon asiantuntijoina myös strategisella ja rakenteellisella tasolla.

Kuraattoreita ja sosiaaliohjaajia yhdistää ohjauksellinen ja käytännönläheinen työote, vahva asiakaslähtöisyys ja ammatillinen sitoutuminen. Molemmat ryhmät ovat lähellä arjen työtä ja korostavat vuorovaikutusta, kohtaamista ja menetelmällistä osaamista. Molemmat ryhmät kokevat, että heidän työnsä on keskeistä ennaltaehkäisevässä ja varhaisessa tuessa, mutta palkkaus ja rakenteet eivät vastaa työn vaatuvuutta. Heidän työnkuvansa on vahvasti sidoksissa asiakaskohtautumisiin, ja he toivovat enemmän mahdollisuuksia osallistua kehittämis- ja yhteisötason työhön.

Kuraattoripalvelun ja lapsiperheiden varhaisen palvelun aineistojen vertailu osoittaa, että sosiaalialan ammattilaisten työ rakentuu samoista peruselementeistä riippumatta palvelukontekstista. Työntekijät ovat osaavia ja sitoutuneita, mutta rakenteet ja työnjako eivät tue ammatillista potentiaalia parhaalla mahdollisella tavalla.

Vastaavat kuraattorit ja sosiaalityöntekijät muodostavat yhdessä omissa palveluisaan sosiaalihuollon rakenteellisen ja juridisen tason asiantuntijaryhmän. Heidän yhteinen haasteensa on, että asiantuntijuus jää arjen työn kuormituksen varjoon. Kuraattorit ja sosiaaliohjaajat puolestaan edustavat sosiaalialan käytännön ja ohjauksellista kenttää, jossa kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat keskiössä.

Yhteinen johtopäätös molempien palveluiden osalta on, että Hyvän työn ohjelman tavoitteet (STM, 2025) työnjaon selkeyttämisestä, rakenteellisen työn vahvistamisesta ja työn arvostuksen lisäämisestä ovat perusteltuja ja välttämättömiä. Niin opiskeluhuollon kuraattoripalvelussa kuin lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa sosiaalialan työntekijöillä on vahvaa ammatillista osaamista, ja he ovat sitoutuneita työn eettisiin arvoihin, mutta työn kokonaisuus (yksilö-, yhteisö ja rakenteellinen työ) on rakenteellisesti riittämättömästi tuettua.

5.4 Yhdyspintatyö

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelu toimii useiden järjestelmien yhdyspinnoissa kuten sivistystoimen, terveydenhuollon, lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun ja muun sosiaalihuollon kanssa. Vastauksissa yhdyspintatyö näyttäytyy yhtä aikaa voimavarana ja kuormituksena.

Osalla alueista yhteistyö sujuu, vastuut on sovittu ja yhteisiä rakenteita on rakennettu. Näissä tilanteissa kuraattoripalvelun työntekijät kokevat työnsä olevan osa laajempaa kokonaisuutta, jossa perheiden tukeminen on jaettu tehtävä. Sen sijaan monilla alueilla yhteistyö perustuu henkilökohtaisiin suhteisiin ja epävirallisiin käytäntöihin. Tämä tekee yhteistyöstä haavoittuvaa ja epätasaista. Kun rakenteet puuttuvat, yksittäiset työntekijät joutuvat sovittamaan yhteen eri toimijoiden tavoitteita ja kirjaamiskäytäntöjä ilman selkeää vastuujakoa.

Yhdyspintatyön haasteet liittyvät myös tietosuojaan ja lainsäädännön tulkintaan. Kuraattoripalvelun työntekijät kuvaavat, että sivistystoimen ja sosiaalihuollon rajanveto kirjaamisessa ja tietojen jakamisessa aiheuttaa epävarmuutta. Samat asiakkaat liikkuvat eri järjestelmissä, mutta tieto ei liiku. Tämä koetaan sekä eettisesti ongelmalliseksi että työtä vaikeuttavaksi.

Lapsiperheiden varhaisen palvelun työntekijät nostivat esiin samankaltaisen ilmiön suhteessa sivistystoimeen, perheneuvoloihin ja lastensuojeluun. Palveluketjujen saumattomuus jää usein yksittäisten työntekijöiden aktiivisuuden varaan.

5.5 Terveysthuollollistuminen ja sosiaalialan näkökulman kaventuminen

Kuraattoripalvelun aineistossa toistuu huoli työn terveysthuollollistumisesta. Työntekijät kuvaavat työn siirtyneen entistä enemmän mielenterveyden ja neuro-psykiatristen haasteiden käsittelyyn. Sosiaalialan näkökulma, jota on keskeisesti esimerkiksi yhteisöllinen, rakenteellinen ja osallistava työote, uhkaa jäädä tämän rinnalla taka-alalle.

Kuraattoripalvelun työntekijät kokevat, että työn sisällöllinen muutos on tapahtunut ilman rakenteellista keskustelua tai resurssien uudelleenjärjestelyä. Työ muuttuu, mutta organisaation tuki ja rakenteet eivät muutu mukana. Tämä koetaan eettisesti ongelmalliseksi, sillä sosiaalialan asiantuntijuus ja yhteisötason vaikuttaminen jäävät mielenterveyden palveluiden tarpeiden varjoon.

Toisaalta moni vastaaja tunnistaa sen, että opiskeluhuollon asiakkaiden ongelmat ovat yhä monimutkaisempia ja kytkeytyvät psyykkiseen hyvinvointiin. Sosiaalialan työntekijät toivovat, että yhteistyö terveysthuollon kanssa kehittyy tasapainoiseksi, ei alistaiseksi. Heidän mukaansa sosiaalinen työ tuo kokonaisuuteen ymmärryksen elinoloista, yhteisöistä ja rakenteista, jota ilman opiskeluhuollon vaikuttavuus jää vajaaksi.

Terveysthuollollistumisen ilmiö näkyy myös lapsiperheiden varhaisen tuen työntekijöiden vastauksissa, joskin eri tavoin kuin opiskeluhuollossa. Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa työntekijät kuvaavat, että palveluiden johtaminen ja rakenteet pohjautuvat vahvasti hoitoprosessien ja yksilökeskeisen palveluohjauksen logiikkaan. Tämä kaventaa sosiaalialan ammattilaisten mahdollisuuksia työskennellä laajemmin yhteisöjen ja rakenteiden tasolla.

Useissa vastauksissa tuotiin esiin, että palveluiden kehittäminen ja seuranta nojaavat terveysthuollon mittareihin ja toimintamalleihin, jolloin sosiaalialan vaikuttavuutta on vaikea osoittaa samalla tavalla. Työntekijät kokivat, että sosiaalialan oma kieli ja käsitteet jäävät helposti hallinnollisen ja lääketieteellisen ajattelun varjoon. Tämä näkyy myös siinä, että ennaltaehkäisevä ja yhteisöllinen työ jää vähälle huomiolle, kun työ painottuu yksilöllisiin palveluprosesseihin ja asiakastietojärjestelmiin sidottuun työhön.

Terveysthuollollistumisen seurauksena sosiaalialan perustehtävä kuten asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ja osallisuuden tukeminen uhkaa kaventua palvelujen hallinnolliseksi toteutukseksi. Tämä näkyy erityisesti lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun työntekijöiden kuvauksissa siitä, että ammatillinen harkinta ja asiantuntijuus joutuvat sovittautumaan järjestelmän vaatimuksiin, ei niinkään asiakkaiden arjen tarpeisiin.

6 Pohdintaa keskeisistä havainnoista

Alkukartoituksen perusteella sekä opiskeluhuollon kuraattoripalvelussa että lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa työ rakentuu vahvalle ammatilliselle

osaamiselle, eettiselle sitoutumiselle ja yhteiselle arvopohjalle, mutta rakenteissa ja johtamisen käytännöissä koetaan kehittämisen tarvetta. Jälkimmäinen tulee esiin muun muassa siinä, että työntekijät kokevat rakenteellisen ohjauksen ja yhteisten linjausten puuttumista, strategisen johtamisen koetaan olevan etäällä arjen työstä samoin kuin hallinnollisten prosessien ohjaavan työtä sisällön sijaan. Vastaajat kuvaavat työnjaon ohjeistusten ja työnkuvien vaihtelevan alueittain ja työparikohtaisesti, joten kokonaisuuden hallinta ja linjausten yhtenäisyys puuttuvat, vaikkakin lähiesihenkilö koetaan helposti lähestyttävänä. Työ painottuu vahvasti yksilökohtaiseen asiakastyöhön, mikä kaventaa yhteisöllisen ja rakenteellisen työn mahdollisuuksia.

Työnjaon ja vastuiden epäselvyys on molempia palveluita yhdistävä teema. Kuraattorien ja vastaavien kuraattorien työnkuvat koetaan käytännössä lähes yhteneväisiksi, vaikka nimikkeet ja palkkaus eroavat. Vastaavan kuraattorin saatavuus ei toteudu kaikilla alueilla eikä työnkuva ole selvä. Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työnjako on muodollisesti olemassa, mutta käytännössä se määrittyy tapauskohtaisesti työparien ja resursien mukaan. Tämä aiheuttaa kokemuksia epäoikeudenmukaisuudesta ja heikentää työn sujuvuutta.

Molemmissa palveluissa näkyy vahva yhteinen arvopohja ja pyrkimys asiakkaan kokonaisvaltaiseen tukemiseen. Työntekijät jakavat käsityksen siitä, että työn vaikuttavuus edellyttää selkeitä rakenteita, realistisia resursseja ja mahdollisuuksia rakenteelliselle työlle sekä kehittämislle. Ammatillinen osaaminen ja menetelmällinen taito ovat merkittäviä vahvuuksia, mutta niiden hyödyntämistä rajoittavat kiire, hallinnollinen kuormitus ja rakenteiden puute.

Rakenteellisen työn vähäisyys nousee esiin kaikissa vastaajaryhmissä. Työntekijät tunnistavat rakenteellisen työn merkityksen, mutta kuvaavat sen jäävän muiden tehtävien jalkoihin. Tämä heijastaa tarvetta rakenteille, joissa rakenteellinen työ olisi aidosti osa perustehtävää etenkin vastaavan kuraattorin ja sosiaalityöntekijän työnkuvan osalta.

6.1 Rakenteellinen ja yhteisöllinen työ

Rakenteellinen työ ja yhteisöllinen työ muodostavat sosiaalialan vaikuttamistehävän ytimen. Aineistossa niiden merkitys tunnistetaan, mutta toteutus on hajanainen. Rakenteellinen työ tarkoittaa muun muassa tiedon kokoamista asiakastyöstä ja sen hyödyntämistä palvelujen ja päätöksenteon kehittämisessä. Suurin osa vastaajista arvioi, ettei tällaista työtä tehdä säännöllisesti. Ajan puute, hallinnollinen kuormitus ja raportointikanavien epäselvyys estävät rakenteellista vaikuttamista. Työntekijät kokevat, että heidän havaintonsa eivät saavuta päätöksenteon tasoa, vaikka ne olisivat laaja-alaisesti tunnistettuja.

Yhteisöllinen työ opiskeluhuollossa on lähellä arkea ja sen vaikutukset näkyvät nopeasti, mutta yhteisölliselle työlle ei ole varattu aikaa eikä rakenteita. Kuraattoripalvelun työntekijät kuvaavat, että yhteisöllinen työ tapahtuu silloin, jos jää aikaa. Tämä on ristiriidassa työn tavoitteiden kanssa, sillä yhteisöllinen työ on ennaltaehkäisyväline ja juuri se osa, joka vähentää yksilötyöhön suuntautuvaa

painetta. Kuraattoripalvelu nähdään oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa ennaltaehkäisevänä palveluna.

6.2 Alueelliset eroavaisuudet ja kokonaisuuden hallinta

Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa alueelliset erot näkyvät selvästi vastauksia tarkasteltaessa. Vaikka kaikki työntekijät kuuluvat samaan hyvinvointialueeseen ja samaan sosiaalihuollon palveluun, työn toteutus, työnjako ja johtamiskäytännöt vaihtelevat huomattavasti. Eroja on sekä työn organisoinnissa että rakenteissa. Joillakin alueilla työnjako sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalihoitajien välillä on kirjattu ja seurattu, toisilla se perustuu työparien omiin ratkaisuihin. Tämä joustavuus on paikoin vahvuus, mutta samalla se tekee työstä sattumanvaraista sillä työn sisältö voi riippua siitä, missä kunnassa asiakas asuu tai kenen kanssa hän työskentelee.

Kokonaisuuden hallinta on hajautunut ja vastuunjako epäselvä. Vastaajat kuvaavat työn selkeyden, tuen ja kuormituksen vaihtelevan alueittain sen mukaan, miten johtaminen on organisoitu. Vaikka vastaajat kokevat esihenkilön helposti lähestyttäväksi, heillä on kokemusta siitä, että linjaukset tulevat ylhäältä ilman yhteistä keskustelua tai tulevaisuuden suunta on epäselvä. Tämä näkyy työntekijöiden kokemuksina epävarmuudesta ja kuormittavuudesta. Eroja esiintyy myös siinä, miten työyhteisöt jakavat tietoa ja tekevät päätöksiä. Osalla alueista käytännöt ovat vakiintuneempia ja yhteistyö toimii säännöllisten tiimimallien kautta. Osalla alueista toiminta on hajanaisempaa ja resurssit rajallisempia.

Johtaminen näyttäytyy aineistossa kaksijakoisena. Toisaalta työntekijät kuvaavat esihenkilöitään helposti lähestyttävinä ja tukevinä, toisaalta strateginen johtaminen ja työn rakenteiden ohjaus koetaan etäiseksi. Johtamisen vaihtelu lisää alueellisia eroja, sillä siellä, missä esihenkilötyö on johdonmukaista ja työnjakoa seurataan, työntekijöiden kokemus kuormituksesta on pienempi. Hajanaisissa rakenteissa työntekijät joutuvat tekemään ratkaisuja enemmän yksin, mikä lisää epävarmuutta ja heikentää työn sujuvuutta.

Kyselyn vastaukset osoittavat, että johtamisen ja rakenteellisen tuen vahvistaminen on edellytys työn sujuvuudelle ja työhyvinvoinnille. Ilman selkeää ohjausta rakenteet jäävät yksittäisten työntekijöiden varaan, mikä tekee organisaatiosta haavoittuvan. Hyvän työn ohjelman näkökulmasta tämä on keskeinen kehittämiskohde, sillä alueellisen vaihtelun kaventaminen ja johtamisen vahvistaminen eivät tarkoita joustavuuden poistamista, vaan yhteisten linjojen luomista niin, että työ on yhdenvertaista, hallittua ja ammatillisesti johdonmukaista koko hyvinvointialueella.

Opiskeluhuollossa kaikilla alueilla ei ole nimettyä vastaavaa kuraattoria, eikä näin ollen vastaavan kuraattorin palvelu ole kuraattorien ja oppilaitosten saatavilla yhdenvertaisesti. Tämä heijastuu työn arkeen sekä tuen että koordinaation näkökulmasta. Alueilla, joilla vastaava kuraattori toimii, työnjako on selkeämpi, yhteiset rakenteet vahvempia ja työntekijöiden kokema tuki parempaa. Niillä alueilla, joissa vastaavaa kuraattoria ei ole, vastuu työn linjauksista ja rakenteellisesta kehittämisestä jää yksittäisten kuraattorien varaan. Tämä näkyy epäyhtenäisyytenä,

kuormittuneisuutena ja kokemuksena siitä, että työ nojaa liikaa yksilön osaamiseen ja paikallisiin käytäntöihin.

6.3 Työnjaon epäselvyys ja ammatillinen jännite

Työnjaon epäselvyys on sekä opiskeluhuollon kuraattoripalvelun että lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun keskeisin rakenteellinen haaste. Opiskeluhuollossa kuraattorien ja vastaavien kuraattorien työnkuvat ovat käytännössä hyvin samankaltaiset, vaikka nimike, vastuu ja palkkaus eroavat eikä vastaavan kuraattorin palvelua ole saatavilla kaikkialle. Tämä luo kokemuksen epätasapainosta ja vaikuttaa työn arvostukseen.

Kuraattoripalvelun työntekijöiden vastauksissa toistuu kokemus siitä, että työn sisältö on yhtäläinen, mutta rakenteellinen asema ei. Tämä koetaan paitsi epäoikeudenmukaiseksi mutta myös epämotivoivaksi sillä työn vaativuus ei heijastu rakenteellisesti eikä palkallisesti. Useissa vastauksissa toistuu toive, että työnkuvien rajat ja vastuullisuus määriteltäisiin läpinäkyvästi ja yhdenmukaisesti koko hyvinvointialueella.

Lapsiperheiden varhaisen palvelun aineistossa työnjaon epäselvyys näkyy ennen kaikkea sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden välisenä jännitteenä. Vaikka vastuut on määritelty muodollisesti kuten sosiaalityöntekijällä suurempi juridinen päätösvalta ja sosiaaliohjaajalla ohjauksellinen rooli, käytännössä työnjaon rajat elävät jatkuvasti. Työparikohtaiset ratkaisut, resurssit ja alueelliset tulkinnat ohjaavat työnjakoa enemmän kuin yhteisesti sovitut kirjalliset linjaukset.

Tämä tuottaa kokemuksia epätasapainosta. Sosiaaliohjaajat kuvaavat kantavansa vastuuta laajoista asiakasprosesseista ilman päätösvoimaa, ja sosiaalityöntekijät puolestaan kokevat kantavansa hallinnollisen vastuun yksin. Työnjako ei näin heijasta työn todellisuutta, vaan luo eettisen jännitteen siitä, kuka todellisuudessa vastaa ja kenellä on mahdollisuus vaikuttaa. Aineistossa tämä jännite kytkeytyy ammatilliseen identiteettiin. Sosiaaliohjaajat nostavat esiin tarpeen tunnustaa ohjauksellinen ja arjen muutostyön asiantuntijuus sosiaalityön rinnalla, ei sille alisteisena. Sosiaalityöntekijät puolestaan toivovat, että päätöksentekovastuu ja juridinen näkökulma eivät veisi aikaa perustehtävältä, jota on esimerkiksi asiakkaiden tukeminen ja sosiaalisen näkökulman vahvistaminen sekä myös, että sosiaalityön antama erityisosaaminen nähtäisiin työn arjessa arvokkaana. Nämä eivät ole toisensa poissulkevia näkemyksiä, vaan kertovat rakenteesta, joka ei vielä tue ammattien välistä toisiaan täydentävää yhteistyötä ja jossa molemmat ammattiryhmät kaipaavat yhteisesti sovittua, määriteltyä työnjakoa, joka mahdollistaa molempien ammattiryhmien osaamisen hyödyntämisen sekä molempien työn arvostuksen ja sen tunnustamisen.

7 Yhteenveto

Hyvän työn ohjelman työnjakopilotin alkukartoituskyselyn vastaukset Keski-Suomen hyvinvointialueella tarjoavat laajan ja monitasoisen kuvan sosiaalialan työn tilasta alkuvuonna 2025 kahdessa palvelussa; opiskeluhuollon kuraattori-

palvelussa ja lapsiperheiden varhaisen tuen palvelussa. Tulokset osoittavat, että sosiaalialan työ on sisällöllisesti vahvaa ja eettisesti sitoutunutta, mutta rakenteellisesti hajanaista. Työntekijät ovat osaavia, motivoituneita ja kehittämishaluisia, mutta rakenteiden ja esimerkiksi johtamisen epäyhtenäisyys eivät tue parhaalla mahdollisella tavalla työn tekemistä kokonaisena ammatillisena prosessina.

Keskeinen havainto on työnjaon ja vastuiden epäselvyys. Opiskeluhuollon kuraattorien ja vastaavien kuraattorien sekä lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työnkuvat koetaan olevan monin osin päällekkäisiä, mutta asema ja palkkaus eroavat. Tämä synnyttää kokemuksia epätasa-arvosta ja eettisestä jännitteestä ammattiryhmien välillä. Työnjako ei tällä hetkellä heijasta työn todellista sisältöä, vaan muodostaa rakenteellisen riskin, joka heikentää työn selkeyttä ja arvostusta kaikkien ammattiryhmien kokemuksissa.

Yhdyspintatyö on sosiaalialan vahvuus, mutta myös kuormituksen lähde. Työ tapahtuu useiden palvelujärjestelmien rajapinnoissa, kuten oppilaitosyhteisöissä, terveyspalveluissa ja perheiden arjessa. Parhaimmillaan se mahdollistaa saumattoman yhteistyön ja kokonaisvaltaisen tuen, mutta ilman selkeitä rakenteita se jää yksittäisten työntekijöiden varaan. Samoin terveydenhuollollistuminen ja sosiaalialan näkökulman kaventuminen on tuonut mukanaan painotusten muutoksen. Sosiaalialan yhteisöllinen ja rakenteellinen näkökulma on jäänyt mielenterveyden tukityön rinnalla vähemmälle. Tämä kehityssuunta on herättänyt laajaa huolta sosiaalialan identiteetin ja perustehtävän kaventumisesta.

Rakenteellinen ja yhteisöllinen työ jäävät aineiston perusteella vähäisiksi, vaikka niiden tärkeys ja merkittävyys tunnistetaan. Työntekijät toivovat, että näille työn muodoille annetaan selkeä paikka ja tila organisaatiossa eikä vain erillisenä hanketoimintana, vaan osana perustehtävää. Ilman rakenteellista työtä sosiaalialan havaintoja ei saada mukaan päätöksentekoon, ja ilman yhteisöllistä työtä ennaltaehkäisevä näkökulma jää vajaaksi opiskeluhuollossa.

Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun aineisto paljastaa laajoja alueellisia eroja. Sama työ toteutuu hyvinvointialueen sisällä monin eri tavoin, ja työnjaon käytännöt vaihtelevat jopa työparikohtaisesti. Tämä kertoo joustavuudesta, mutta myös siitä, että yhteinen rakenne puuttuu. Kokonaisuuden hallinnan vahvistaminen on edellytys työn sujuvuudelle, johtamisen selkeydelle ja yhdenvertaisille käytännöille.

Johtamisen rakenteet vaikuttavat suoraan työn arkeen. Kun johtaminen on lähellä ja linjaukset yhteisiä, työ koetaan hallittavammaksi ja kuormitus pienemmäksi. Kun johtaminen on hajanaista, työntekijät jäävät yksin ratkaisemaan rakenteellisia kysymyksiä.

Tulokset kytkeytyvät suoraan sosiaalihuollon ammattihenkilölain uudistukseen. Lakiuudistus tarjoaa mahdollisuuden selkeyttää työnjaon perusteet, määritellä rakenteellinen työ kiinteämmin osaksi työtehtävää ja tunnistaa sosiaalialan asiantuntijuuden laajuus. Tämä on myös edellytys sille, että työn arvostus ja työntekijöiden kokemus oikeudenmukaisuus voivat vahvistua.

Kokonaisuutena alkukartoituskysely osoittaa, että Hyvän työn ohjelman tavoitteet vastaavat kentän todellisia tarpeita. Työnjaon ja vastuiden selkeyttäminen, rakenteellisen ja yhteisöllisen työn vahvistaminen, alueellisten erojen kaventaminen ja johtamisen kehittäminen muodostavat ohjelman keskeiset kehittämislinjat.

Sosiaalialan ammattilaiset tekevät työtään suurella vastuulla ja ammattitaidolla mutta työn vaikuttavuus ja kestävyys edellyttävät rakenteita, jotka tukevat tätä osaamista. Hyvän työn ohjelman seuraavat vaiheet voivat tarjota välineet näiden rakenteiden luomiseen. Tämä raportti tekee näkyväksi sen, mikä sosiaalialan työssä on jo vahvaa, mutta myös sen, mitä tulee yhdessä vahvistaa, jotta sosiaalialan työ voi toteutua kokonaisena, vaikuttavana ja eettisesti kestävässä muuttuvissa rakenteissa.

8 Sosiaalihuollon työnjakopilottien jatko alkukartoituksen jälkeen

Alkukartoituskyselyllä kerättiin tietoa yhteisen kehittämisprosessin alkutilanteesta. Kyselyllä haluttiin mahdollistaa kaikille opiskeluhuollon kuraattoripalvelun ja lapsiperheiden varhaisen tuen palvelun työntekijöille kokemustensa ja näkemystensä esiin tuominen. Hankehakemuksessa kehittämisprosessi oli luvattu toteuttaa siten, että työntekijöiden osallisuus mahdollistuu.

Tilannekuvan luomista jatkettiin molempien palveluiden työntekijöiden yhteisillä kehittämispäivillä, joissa työstettiin kyselyn tuloksia ja luotiin suunnitelmia prosessin jatkolle. Molemmissa palveluissa nimettiin edustukselliset työrukkaset, jotka työstivät kehittämistarpeita kevään aikana. Työrukkasten kokoonpanossa oli eroa sen suhteen, että kuraattoripalvelun työrukkasessa oli mukana myös esihenkilöitä toisin kuin varhaisen tuen palvelun työrukkasessa. Molemmissa palveluissa työskentelyn etenemistä seurattiin johdon, palvelujohtajien, vastuualuejohtajan ja sosiaalihuollon johtajan taholta.

Työrukkasten työskentelyn tuloksena suunniteltiin syksyllä 2025 käynnistettävän pilotteja, joissa kokeiltaisiin tapoja yhdenmukaistaa työkäytäntöjä ja rakenteita samoin kuin työnjakoa ja työtehtävien selkiyttämistä. Tätä raporttia kirjoitettaessa nämä kokeilut ovat vielä kesken ja ne raportoidaan erikseen.



Kuva 3. Hyvän työn ohjelman sosiaalihuollon työnjakopilottien toteutussuunnitelma Keski-Suomen hyvinvointialueella

Lähdeluettelo

Sosiaali- ja terveysministeriö (2024). Hyvän työn ohjelma 2024–2027: Sosiaali- ja terveysalan veto- ja pitovoiman vahvistaminen. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2024). Sosiaalihuollon ammattihenkilölain uudistaminen - hankesivu. Saatavilla: <https://stm.fi/hyvan-tyon-ohjelma>

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Finlex.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013). Finlex.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>